

చాలా కాలం కిందట మగధ దేశంలో విధాత్తుడు అనే వ్యక్తి ఉండేవాడు. వ్యాపారం అతని వృత్తి. ఆయన కొడుకు పేరు భూపతివర్మ. ఒకరోజు తండ్రి కొడుకును పిలిచి “నాయనా! నా దగ్గర రెండు మేలు జాతి గుర్రాలున్నాయి. వాటిని చాలా జాగ్రత్తగా పెంచాను. వాటిని వేరే దేశాల్లో అమ్మితే చాలా డబ్బు వస్తుంది. దక్షిణ దిక్కున చాలా దూరంలో వైశాలి అనే దేశం ఉంది. అక్కడ ఇలాంటి గుర్రాలు దొరకవు. నేను ముసలివాణ్ణి అయిపోయాను. అంతదూరం వెళ్ళి వ్యాపారం చేసే స్థితిలో లేను. ఈ గుర్రాల్ని నువ్వు అక్కడికి తీసుకు వెళ్ళి అమ్మితే మనకు బాగా లాభం వస్తుంది,” అన్నాడు.

దూర దేశాలకు పోయే అవకాశం వచ్చినందుకు భూపతివర్మ సంబరపడ్డాడు. ప్రయాణానికి అన్ని ఏర్పాట్లూ చేసుకున్నాడు. తండ్రి మళ్ళీ పిలిచి “నాయనా! ఒక విషయం గుర్తుంచుకో! దక్షిణంవైపే వెళ్ళు. పొరబాటున కూడా పడమటి దిక్కుకు వెళ్ళకు. అలా వెళ్ళి నేను మీ అన్నను పోగొట్టుకున్నాను,” అన్నాడు. తన తండ్రికి ఏం కష్టం వచ్చిందో ఎందుకు అన్నను పోగొట్టుకున్నాడో భూపతివర్మకు అర్థం కాలేదు. పడమటి దిక్కుకు వెళ్ళవద్దని తండ్రి చెప్పిన మాటలు అలోచిస్తూ గుర్రాలతో ప్రయాణమయ్యాడు.

అతడు ప్రయాణం చేయగా చేయగా దారిలో ఒక నది అడ్డు వచ్చింది. నది వేగంగా పారుతూ ఉంది. పడవలో గుర్రాలను ఎక్కించుకోడానికి పడవవాడు ఒప్పుకోలేదు. కాస్త పడమటి దిక్కుకు వెళ్ళితే ఇంకో పడవవాడు కనిపిస్తాడనీ వాడి దగ్గర పెద్ద పడవ ఉందనీ చెప్పాడు. భూపతి వర్మ అనాలోచితంగా పడమటి దిక్కుకు వెళ్ళాడు. ఇంతలో చూడతూ గాలిదుమారం రేగింది. నది దాటటం మాని అప్పటికి ఎక్కడో తలదాచుకున్నాడు. చీకటి పడుతూంది. దగ్గరలో ఉన్న కొండకు అవతలివైపునుంచి పొగరావడం చూశాడు. ఎంతో కష్టంగా గుర్రాలను తీసుకుని కొండపైకి ఎక్కాడు.

కొండకింద ఒక ఊరు కనిపించింది. నాన్న చెప్పిన మాటలు గుర్తొచ్చాయి. వెనక్కి పోదామనుకున్నాడు. కానీ కుతూహలం ఎక్కువైంది. నాన్న ఎందుకు వెళ్ళవద్దన్నాడో చూడాలనుకొని ముందుకు సాగాడు. గుర్రాలతోపాటు ఆ ఊరు చేరాడు. ఆ రాత్రి అక్కడే సత్రంలో బసచేశాడు.

తెల్లారింది. అప్పుడే అటుగా పోతున్న వ్యక్తి భూపతివర్మను, అతని దగ్గర ఉన్న గుర్రాలను చూశాడు. భూపతివర్మ దగ్గరికి వచ్చి విడవడం మొదలుపెట్టాడు. గుర్రం కాళ్ళకిందపడి ఒక కప్ప చితికిపోవడం చూశాడాయన. “ఓ బంగారు కప్పా! నా ముద్దుల పంట! నీకెలాంటి గతి పట్టింది! నాకు ఇక దిక్కెవరు?” అంటూ బిగ్గరగా ఏడుస్తున్నాడు. ఆ విడుపు విని జనం పోగయారు. ఏదో భాషలో ముసలాయనతో మాట్లాడారు. భూపతివర్మ వైపు తిరిగి, “పిల్లల్లీ ఈ ముసలివాడు ఆ కప్పను పెంచుకున్నాడు. అది పోవడంతో ముసలివాడికి గుండె ఆగినంత వస్తోంది,” అన్నారు. అది విని ఆశ్చర్యపోయాడు భూపతివర్మ.

దీనికి నేనేం చేయాలి అని భూపతివర్మ అడిగాడు. ముసలాయన, వెంటనే నీ గుర్రాలల్లో ఒకటి నాకిచ్చేసేయ్ అన్నాడు. అక్కడ గుమిగూడిన అందరూ కూడా ఏవో కల్లబొల్లి కబుర్లు చెప్పారు.

“ఏమిటీ! కప్పకు బదులు గుర్రాన్నివ్వాలా?” కోపంగా అన్నాడు భూపతివర్మ.

“చూడు నాయనా! నీ విషయం మాకు అంతుబట్టడం లేదు. కొడుక్కన్నా గుర్రం ఎక్కువవుతుందా?” అన్నారూ అక్కడున్నవారంతా!

ఏమైతేనేం! భూపతివర్మ గుర్రాన్ని ఇచ్చుకోక తప్పలేదు. పుట్టెడు దిగులుతో ఆ ఊరినుండి బయలు

దేరాడు. మళ్ళీ కొండ ఎక్కడం కష్టం కాబట్టి చేసేది లేక పడమటి దిక్కుగానే బయలుదేరాడు. అప్పటికి బాగా అలసిపోయాడు. ఆకలేస్తూంది కూడా! చాలాదూరం వెళ్లక దగ్గర్లో ఉన్న ఒక ఇంటి తలుపు తట్టాడు. ఒంటికన్ను మనిషాకడు తలుపు తీశాడు. “అయ్యా ఆకలేస్తూంది. భోజనం పెట్టండి!” అనడిగాడు, భూపతివర్మ. “అన్నం పెట్టలేను కాని కడుపునిండా తాగడానికి నీళ్ళివ్వగలను,” అన్నాడు, ఒంటికన్ను మనిషి. దప్పిక తీర్చుకొని బయలుదేరబోతుండగా ఒంటికన్ను మనిషి భూపతివర్మ ఊరిపేరూ, తండ్రి పేరూ అడిగాడు. సమాధానం చెప్పగానే, ‘వెంటనే చెయ్యి పట్టుకుని, “ఎన్నాళ్ళకు దొరికావు! ఈ రోజున నా పగ తీరబోతుంది. ఇరవై ఏళ్ళ కిందట వ్యాపారంకోసం నేను మీ దేశం వెళ్లాను. నా సొమ్మంతా దొంగలు దోచుకున్నారు. మీ తండ్రి నాకు తెలుసు. అప్పుగా కొంత డబ్బు ఇమ్మన్నాను. ఏదన్నా తాకట్టు పెట్టాలన్నాడు. ‘నా దగ్గరేముంది,’ అన్నాను. నా కన్నోకటి పీకి ఇమ్మన్నాడు. డబ్బు అవసరం కాబట్టి సరేనన్నాను. ఒక ఏడాది తరవాత ఇటువైపు వచ్చినప్పుడు నా కన్ను నాకు ఇస్తానన్నాడు. ఇరవై ఏళ్ళయిపోయింది. ఇప్పటి దాకా ఇవ్వలేదు. ఇదుగో ఇప్పుడు నువ్వు దొరికావు. తండ్రి అప్పును కొడుకే గదా తీర్చాల్సింది! నాకన్ను నాకివ్వు. కావాలంటే మీ నాన్న దగ్గర తీసుకున్న డబ్బు వడ్డీతో సహా తీరుస్తాను. నా కన్ను మాత్రం నాకివ్వాలి” అన్నాడు. జనం గుంపులు గుంపులుగా చేరారు. మళ్ళీ అదే తంతు. ‘ఇదుగో పులి అంటే అదుగో తోక’ అని. అందరూ ఒంటికన్నువాణ్ణి బలపరిచారు. భూపతివర్మకు గోరుచుట్టుపై రోకటిపోటు అన్నట్లు ఏడుపొచ్చినంత వస్తేంది. మీ కంటిసంగతి నాకేం తెలీదు. ఏంచేస్తే నన్ను పోనిస్తారో చెప్పండి, అన్నాడు దీనంగా. గుర్రాన్నిక్కడే వదిలేస్తే వెళ్ళిపోవచ్చు అన్నారు అందరూ, ఒక్కసారిగా!

భూపతివర్మకు గుర్రాన్ని విడిచిపెట్టక తప్పలేదు. మళ్ళా నడక మొదలుపెట్టాడు. తండ్రి చెప్పిన మాటలు గుర్తుకు వచ్చాయి. గుర్రాలు పోయినందుకు గుండె బరువెక్కింది. ఆకలి మండిపోతోంది. ఎక్కువ దూరం నడవలేక ఓ చెట్టునీడన కూర్చున్నాడు. దుఃఖం పెల్లుబికింది. తాను తన నగరానికి వెళ్లడం కత్తిమీద సామే అనుకున్నాడు.

ఇంతలో ఆ దారిన పోతున్న సందీపుడు అనే వ్యక్తి ఏడుస్తున్న భూపతివర్మను చూశాడు. దగ్గరికి వచ్చి “ఎవరు బాబూ నువ్వు? ఎందుకేడుస్తున్నావు?” అన్నాడు. భూపతివర్మ జవాబివ్వలేదు. “అతనికేం మాట్లాడాలన్నా భయంగా ఉంది, కాని సందీపుడు వదలలేదు. గుచ్చి గుచ్చి ప్రశ్నించాడు. చూడ్డానికి మంచివాడిలాగే కనిపించాడు. భూపతివర్మ తన గోడంతా వెళ్ళబోసుకున్నాడు. కాసేపాగి “మనిద్దరం రాజుగారి దగ్గరకు పోదాం పద, నీ గుర్రాలను నీ కిప్పిస్తాను” అన్నాడు సందీపుడు. భూపతివర్మ మనస్సులో సందేహంగానే ఉంది. ఇతడు ఏ మోసంచేస్తాడేమోనని ఎటు తిరిగి పోగొట్టుకునే దేమీ లేదని గుండె రాయిచేసుకొని అతనితో కలిసి రాజభవనానికి బయలుదేరాడు. దారిలో రాజుగారి దగ్గర ఎలా మాట్లాడాలో చెప్పాడు సందీపుడు.

ఇలాంటి సమస్యలు తీర్చడంలో రాజు అందెవేసిన చేయి. అంతా విన్న రాజుగారు ముసలివాణ్ణి, ఒంటికంటివాణ్ణి పిలిపించాడు. విచారణ మొదలైంది. చచ్చిపోయిన కప్ప తన పెంపుడు కొడుకని ముసలివాడు చెప్పగానే భూపతివర్మ తన తలపాగాలోంచి బతికి ఉన్న కప్పను బయటికి తీశాడు. రాజువైపు తిరిగి “రాజా! దీన్ని నేను పెంచుకుంటున్నాను. దీన్ని కొండకింద వదులుతాను. ముసలివాణ్ణి కూడా కొండ మీదినుంచి కిందకి దొర్లి నా పెంపుడుకొడుకు మీదపడి చంపమనండి” అన్నాడు.

రాజు కూడా దాన్నే సమర్థించాడు. అలా చేయమని ముసలాణ్ణి ఆదేశించాడు. ముసలివాడి గొంతులో పచ్చి వెలక్కాయ పడ్డట్లు మారు మాట్లాడకుండా గుర్రాన్ని అప్పగించి వెళ్ళిపోయాడు.

ఇదంతా చూస్తున్న ఒంటికన్నువాడు తన కథంతా రాజుగారికి తానే ముందు వినిపించాడు. అప్పుడు భూపతివర్మ “రాజా! మా ఇంట్లో సామాన్ల గదిలో కొన్ని వందలమంది కళ్ళు ఉన్నాయి. ఈ పెద్దమనిషి కంటిని తిరిగి ఇవ్వడానికి నేను సిద్ధమే! అయితే ఈయన రెండో కంటిని వెంట తీసుకొని పోకపోతే సరైన కంటిని తేవడం కష్టం. అందుకని రెండో కంటిని కూడా ఇమ్మనండి రెండూ కలిపి తెచ్చి ఇస్తాను అన్నాడు.

“ఈ ఆలోచన చాలా బాగుంది,” అన్నాడు రాజుగారు.

ఇది విన్న వెంటనే ఒంటికన్నువాడు గుర్రాన్ని ఇచ్చి తిరిగి చూడకుండా కాలికి బుద్ధిచెప్పాడు.

అప్పుడు సందీపుడు మిమ్మల్ని ఈ దేశ సరిహద్దు దాటిస్తాను. పదండి. అన్నాడు. ఇద్దరూ కలిసి వెళుతున్నారు. భూపతివర్మ సందీపునితో, “అయ్యా! మీకు సర్వదా కృతజ్ఞుణ్ణి. అడుగడుగునా మోసగాళ్ళుండే ఈ రాజ్యంలో మీరు చాలా నిజాయితీగా ఉన్నారు. ఇంతకూ మీ వృత్తాంతమేమిటి! అన్యథా భావించక తెలపండి,” అని నమస్కరించాడు.

సందీపుడు ఒక్కక్షణం ఆగి ఇలా చెప్పుకొని వచ్చాడు.

“మిత్రమా! మానాన్న గుర్రాల వ్యాపారం చేసేవాడు. ఆయన వ్యాపారం మూడు పువ్వులు ఆరు కాయలుగా ఉండేది. ఇది నేను చిన్నవాడిగా ఉన్నప్పుడు జరిగిన కథ. ముక్కుపచ్చలారని వయస్సులో నేను మా నాన్నతోపాటు ఈ రాజ్యానికి వచ్చాను. రాత్రంతా సత్రంలో గడిపాము. అప్పటికే మేము మోసగాళ్ళ రాజ్యంలో ఉన్నామని తెలిసింది. తెల్లవారక ముందే ఒకతను మా దగ్గరకు పరుగెత్తుకొని వచ్చాడు. తన భార్య చనిపోయిన శిశువును ప్రసవించిందట. దానికి మా నాన్నే కారణమట. నేనూ మానాన్న గట్టిగా స్వాసవదిలామట. అందుకు భయపడిన ఒక ఈగ దారి తప్పిందట. ఆ ఈగవల్ల అతని భార్యకు తుమ్ము వచ్చిందట. దాంతో ఆమె కడుపులో ఉన్న శిశువు చనిపోయిందట. దానికి బదులుగా నన్ను ఇవ్వమని అడిగాడు. అక్కడ చేరినవారంతా దాన్నే సమర్థించారు. వాళ్ళ గొంతెమ్మ కోరిక చూసి మాకు ఆశ్చర్యం వేసింది. చేసేది లేక మానాన్న నన్ను వాళ్ళకిచ్చి వెళ్ళిపోయాడు. అప్పటినుంచి వాళ్ళకి బానిసగా బతుకు వెళ్ళదీస్తున్నాను,” అన్నాడు సందీపుడు.

ఆ మాటలు విన్న భూపతివర్మకు తండ్రి మాటలు గుర్తుకు వచ్చాయి. సందీపుడు తన అన్నయ్యే అని గుర్తుపట్టాడు. ఇద్దరూ సంతోషంతో ఒకరినొకరు ఆలింగనం చేసుకొన్నారు. ఇద్దరూ మోసగాళ్ళ దేశంనుంచి బయటపడి దక్షిణ దేశానికి వెళ్లారు. గుర్రాలను మంచి ధరలకు అమ్ముకున్నారు. సొంత ఇంటికి చేరుకున్నారు. వాళ్ళనుచూసి తండ్రి పొందిన ఆనందానికి అవధి లేకుండా పోయింది.

మూలం : సరసవివోద కథలు, నేషనల్ బుక్ ట్రస్ట్, ఇండియా.

ప్రశ్నలు:

1. ఈ కథను సొంతమాటల్లో సంక్షిప్తంగా రాయండి.
2. ఈ కథలోని సామెతలు, జాతీయాలు రాయండి.
3. ఈ కథ గురించి కింది అభిప్రాయాలలో మీరు దేనితో ఏకీభవిస్తారు? ఎందుకు? కారణాలు రాయండి.

అ. కథ చాలా బాగుంది.	ఆ. కథ బాగుంది
ఇ. కథ మామూలుగా ఉంది.	ఈ. కథ నాకు నచ్చలేదు.
4. కథలోని సందీపుణ్ణి గురించి పది వాక్యాలు రాయండి.
5. కథలోని పడమటి రాజ్యంలో ఉన్నట్లే చాలామంది మోసగాళ్ళు మన సమాజంలో, మనచుట్టూ కూడా ఉండవచ్చు. వీళ్ళు ఏ ఏ మోసాలు చేస్తారు? మనం ఏం జాగ్రత్తలు తీసుకోవాలి?
6. భూపతివర్మ గురించి కింది వాక్యాలు చదవండి. మీరు దేనితో ఏకీభవిస్తారు? ఎందుకు? వివరించండి.

అ. భూపతివర్మ అమాయికుడు
ఆ. ఎవరు ఏది చెప్పినా వినే స్వభావం కలవాడు.
ఇ. భూపతివర్మకు కొత్త విషయాలంటే కుతూహలం ఎక్కువ.
ఈ. భూపతివర్మ అదృష్టవంతుడు.

అ	
అంకితమైపోవు (క్రి)	- ఒక పనికి పూర్తిగా ప్రాధాన్యమిచ్చి దానిలో మునిగి పోవడం
అంగీకరించు (క్రి)	- ఒప్పుకోడం
అంచనా	- లెక్కకట్టడం
అంచె	- దశ
అంతరంగం	- మనస్సు
అంతఃపుర స్త్రీలు	- రాణులూ వారి పరివారమూ
అంధ	- గుడ్డి, చూపులేని
అంధమతులు	- బుద్ధిలేనివాళ్లు, ఆలోచన చెయ్యలేనివాళ్లు
అక్కటా	- అయ్యో
అక్షరం	- నాశనం లేనిది; అ, ఆ, ఇ, వంటి లిపి సంకేతం
అక్షరాలా	- పూర్తిగా, సంపూర్ణంగా, ఉన్నది ఉన్నట్లుగా
అగ్నిపరీక్ష	- అతి కఠినమైన పరీక్ష
అగ్నిమస్థానం	- మొదటిస్థానం, పైచోటు
అచేతనులు	- ఆశ్చర్యం, బాధ మొదలైనవాటివల్ల కదలిక లేనివారు.
అజేయుడు	- ఎదురులేనివాడు
అడచు (క్రి)	- నొక్కివేయడం, తొక్కివేయడం
అదలించు(క్రి)	- వెళ్ళగొట్టడం, తోలడం
అధముడు	- తక్కువవాడు, నీచుడు, చెడుబుద్ధి కలవాడు
అధిపతి	- యజమానుడు
అనధికారంగా	- అధికారం లేకుండా, అనుమతి లేకుండా
అనర్థశంగా	- గుక్కతిప్పకోకుండా
అన్యథా	- ఇంకో రకంగా, ఇంకో విధంగా
అనామకమై	- పేరులేనిదై
అనాలోచితం	- ఆలోచించకుండా చేసినది
అనువు	- ఉపాయం, వీలు
అపజయం	- ఓటమి
అపరాధం	- తప్ప, నేరం
అపహరించు (క్రి)	- దొంగిలించడం
అపహాసించు (క్రి)	- వెళ్ళించడం, ఎగతాళిచేయడం
అపాయం	- ప్రమాదం, ఆపద
అప్రియం	- ఇష్టం కానిది
అభిరామ	- అందమైన, మనోహరమైన
అమాంతంగా	- అకస్మాత్తుగా, ఒక్కసారిగా
అమిత	- ఎక్కువైన
అర్థమత్తుడు	- ధనంచేత పొగొక్కినవాడు
అర్పించు (క్రి)	- ఇవ్వడం
అరుగు(క్రి)	- వెళ్ళడం, పోవడం
అలుక	- కోపం
అవధి	- హద్దు
అశ్రువు	- కన్నీరు
అసంఖ్యాక	- లెక్కలేనన్ని
అహం	- నేను అనే భావం, తానే గొప్ప అనుకోడం
అహంకృతుడు	- గర్వం చూపేవాడు
ఆ	
ఆకొని	- ఆకలిచేసి
ఆక్రందన	- బాధ, ఆక్రోశంతో చేసే ధ్వని.
ఆగ్రహం	- కోపం
ఆఘ్రాణించు (క్రి)	- వాసనచూడటం
ఆది	- మొదలు
ఆపద	- పెద్ద కష్టం, అపాయం

ఆర్తరోదన	- బాధలో వచ్చే ఏడుపు / అరుపు
ఆర్జించు (క్రి)	- సంపాదించడం
ఆవిర్భవించు (క్రి)	- పుట్టడం, జన్మించడం
ఆసేతుహిమాచలం	- భారతదేశం ఆ చివరినుంచి ఈ చివరిదాకా; హిమాలయాలనుంచి సేతువు / సముద్రం వరకు, కాశ్మీర్ నుంచి కన్యాకుమారి వరకు
ఆస్కారం	- అవకాశం, వీలు
ఆస్వాదించు (క్రి)	- అనుభవించడం
ఇ	
ఇంచుక	- కొంచెం
ఈ	
ఈనాం (ఇనాం)	- కానుకగా ఇచ్చిన భూమి మొదలయినవి
ఉ	
ఉగ్రంగా	- కోపంగా
ఉత్కంఠ	- కుతూహలం
ఉత్తరం	- జాబు, లేఖ
ఉద్ధతి	- గర్వం, పొగరుబోతుతనం
ఉద్విగ్నభరిత	- వ్యాకులమైన; ఆందోళన కలిగిన
ఉద్దేశం	- అభిప్రాయం
ఉపదేశం	- మంచిమాట, హితవు, సలహా
ఉపద్రవం	- ఆపద, పెద్ద కష్టం
ఉరుకు (క్రి)	- పరుగెత్తు, దూకు
ఊ	
ఊచు (క్రి)	- ఊపడం
ఊటాడు (క్రి)	- చలించడం, కదలడం
ఊసిరి పీల్చుకొను(క్రి)	- ఆందోళన, భయం తగ్గడం వల్ల మనస్సు తేలికపడటం
ఎ	
ఎంచు (క్రి)	- లెక్కపెట్టడం
ఎండగట్టు (క్రి)	- దూషించడం, తిట్టడం
ఎడంద	- హృదయం, గుండె, (ఎడదకు మారురూపం)
ఎద	- హృదయం, గుండె
ఎరుగు (క్రి)	- తెలుసుకోవడం
ఏ	
ఏకాకి	- ఒంటరి
ఏగు (క్రి)	- వెళ్ళడం, పోవడం
ఏగుదెంచు (క్రి)	- రావడం
ఏలుబడి	- పాలన, పాలించిన కాలం
బ	
బడలు	- ఒళ్ళు, శరీరం
బడయుడు	- ప్రభువు, భర్త (మగడు)
బనరించు (క్రి)	- చేయడం
బరులు	- ఇతరులు
బీ	
బీర్వక	- ఓర్పుకోకుండా, సహించకుండా
బీవర్	- క్రికెట్లో ఒక బౌలర్ ఆరు బంతులు విసిరే పరిమితి
క	
కట్ పాట్లు	- బంతిని నేరుగా కొట్టకుండా కుడి పక్కకు తరలించడం
కడ	- చివర
కను (క్రి)	- చూడడం
కనువిందు	- కంటికింపైనది, చూసినందువల్ల ఆనందం కలిగించేది
కప్పం	- పన్ను (రాజుకు సామంతులు చెల్లించేది)
కబళించు (క్రి)	- మింగివేయు

కర్తవ్యం (క్రి) - చేయాల్సిన పని
కరి - ఏనుగు
కరుణామయ - దయగల
కఱచు - కొరకడం, కాటువేయడం, నేర్చుకోడం
కలకలం - ఆందోళన
కలత - బాధ, ఆందోళన, కలవరం
కలుగు - కన్పించు, బొర్రె / బొరియ
కల్ల - అబద్ధం
కల్లబొల్లి కబుర్లు - అబద్ధాలు; లేనిపోని విషయాలు
కళ్లు కాయలు కాచు (క్రి) - చాలాసేపు / కాలం ఎదురుచూడడం
కాంచు (క్రి) - చూడడం
కాగితం - కాగితం
కాడి - నాగలికి గాని, బండికి గాని కట్టే రెండు ఎద్దుల / దున్నపోతుల మెడలమీద పెట్టే పొడుగాటికొయ్య
కాయం - శరీరం
కార్యం - పని (చేయదగినది)
కాసిని - కొన్ని
కుంభం - కుండ
కుడుచు (క్రి) - తినడం, తాగడం
కుప్పించు (క్రి) - ఊపిరి బిగబట్టి దూకడం, ఎగరడం
కుములజేయు (క్రి) - మనస్సులో బాధపడేలాగ చేయడం
కుసుమం - పువ్వు
కూడలి - వీధులు కలిసే చోటు
కూయు (క్రి) - (పక్షులు) అరవడం
కూర్పు (క్రి) - అన్ని ఒకచోటికి తేవడం, చేర్చడం
కూళ - చెడ్డవాడు
క్రంగదీయు (క్రి) - దిగులుపడేలా చేయడం, నిరాశ పరచడం, బాధపెట్టడం
కృప - దయ, కరుణ
కేలు - చేయి
కొంపమునుగు (క్రి) - పెద్ద నష్టం కలగడం
కొరకరాని కొయ్య - చెప్పినమాట వినని మూర్ఖుడు; లొంగదీసుకోడానికి వీలులేని వ్యక్తి / విషయం
కొరడా - గుర్రం, ఎద్దు మొదలయిన వాటిని కొట్టడానికి ఉపయోగించే తోలు సాధనం
కొలుపుకూటం - రాజ దర్బారు
కొల్లగొట్టు (క్రి) - దౌర్జన్యంతో మొత్తం ఎత్తుకొని పోవు
కోమలత్వం - సౌకుమార్యం, మెత్తన
కోమలి - స్త్రీ
క్రమ్ము (క్రి) - వ్యాపించు
క్రయ్య - కాలవ
క్రీడ - ఆట
క్రోధం - కోపం

గ

గంధం - చందనం
గణాంకాలు - లెక్కలు
గబుక్కన - వెంటనే, ఉన్నట్టుండి
గళం - గొంతు, స్వరం
గాసం - ఆహారం, తిండి, గ్రాసం
గాసి - బాధ, శ్రమ
గింగిరెత్తించు (క్రి) - చెవులలో మారుమోగేట్లు చేయడం
గిరి - కొండ
గుణం - స్వభావం, లక్షణం, వింటినారి, అలై తాడు, అలవాటు

ఘ

ఘనులు - గొప్పవాళ్లు
ఘోష - బిగ్గరగా చేసే ధ్వని, అరుపు

చ

చతురంగ బలాలు - రాజులకు సేనలో ఉండే నాలుగు రకాల బలాలు (రథాలు, ఏనుగులు, గుఱ్ఱాలు, కాల్పలం / పదాతిదళం)
చను (క్రి) - వెళ్ళడం, పోవడం
చవి - రుచి, ఉప్పు
చాటు (క్రి) - ప్రకటించడం
చిత్రవర్ణాలు - రకరకాల రంగులు
చిరకాల స్వప్నం - ఎన్నాళ్లబట్టో ఉన్న కోరిక
చిరస్మరణీయ - చిరకాలం గుర్తుంచుకోదగిన
చిరాకు - ఓర్పులేకపోవడంవల్ల ముఖంలో కనబడే విసుగు
చీకుముల్లు - చీకిపోయిన ముల్లు
చులకన - తేలిక, తక్కువ
చెంగున - ఒక్కసారిగా (దూకేవిషయంలో)
చెండాడు (క్రి) - కొట్టడం, బాధించడం
చెరచు (క్రి) - పాడుచేయడం
చేకూరు (క్రి) - సమకూరడం, లభించడం, తనకు రావడం
చేకాసు (క్రి) - తీసుకోవడం
చేజార్చుకొను (క్రి) - అవకాశాన్ని పోగొట్టుకోడం
చేయూత - సహాయం, చేతి ఊత
చైతన్యం - తెలివితేలి, ప్రాణం
చోద్యం - నింత
చౌక - తక్కువధర

ఛ

ఛేదించు (క్రి) - కనుక్కోడం

జ

జగడం - పోట్లాట
జగం - లోకం, ప్రపంచం
జగతి - లోకం, ప్రపంచం
జయభేరి - విజయాన్ని సూచిస్తూ మోగించే ఢంకా
జలం - నీరు
జాబు - లేఖ, ఉత్తరం
జావ - ధాన్యపు నూకలతో చేసే పలచని గంజి
జంటిగలు - తేనెటీగలు

ట

టోర్నమెంట్ - విజయంకోసం క్రీడాకారులంతా వరుసగా జరిగే ఆటలపోటీల్లో పాల్గొనే క్రీడోత్సవం

త

తండోపతండాలు - గుంపులుగుంపులుగా ఉన్న జనం
తంతి - బెలిగ్రాం
తడయక (క్రి) - ఆలస్యం చేయకుండా
తడవు - ఆలస్యం
తడ్యం - తప్పనిది. కచ్చితంగా జరిగేది.
తడేకంగా - ఏకాగ్రతతో, ఒకే దృష్టితో
తనర్చు (క్రి) - ఎక్కువ కావడం, ప్రకాశించడం
తనువు - శరీరం
తప్ప - బాగా కాలిన
తరంగం - అల లేదా ధ్వని ప్రయాణం చేసే మార్గం

తరుము (క్రి)	- ఒక వ్యక్తి జంతువు మొదలయిన వాటి వెంట పడి వడివడిగా సోయేటట్లు చేయడం
తళుక్కున	- ఒక్కసారిగా వెలుగు వచ్చేటట్లుగా
తహతహ	- తపన, ఆసక్తి
తాపం,	- బాధ, వేడి
త్యాగధనుడు	- తనకున్నదాన్ని ఇతరులకు సంతోషంగా ఇచ్చేవాడు
తిలకించు (క్రి)	- చూడడం
తీరం	- ఒడ్డు
తీరుబడిగా	- తీరికగా
తీర్థమాడు (క్రి)	- కనడం, నీళ్లాడటం, ప్రసవించడం
తువ్వాయి	- లేగదూడ, ఆవుదూడ
తెగడు (క్రి)	- తిట్టడం, నిందించడం, ఒకరు చెప్పినదాన్ని తప్పు అని చెప్పడం
తేరగా	- ఉచితంగా, కష్టం లేకుండా
తోకముడుచు (క్రి)	- ఓడిపోవడం పారిపోవడం
త్రోయు (క్రి)	- నెట్టడం

ద

దండయాత్ర	- దాడిచెయ్యడానికి సైన్యంతో పోవడం
దండించు (క్రి)	- శిక్షించడం, పిల్లలను భయపెట్టడం
దక్క (క్రి)	- దొరకడం, లభించడం
దచ్చనంగా	- దక్షిణంగా (పామర భాషలో వాడుక)
దడి	- తాటాకులతో గాని, వెదురు బద్దలతో గాని హద్దుగా కట్టిన అడ్డు
దమ్ముమాపు (క్రి)	- ధైర్యంగా ఉండటం, నేర్పును ప్రదర్శించడం
దరిమిలా	- తరవాత
దర్శించు (క్రి)	- చూడడం, గుళ్లో దేవుణ్ణి గాని, పెద్దలను గాని చూడటానికి గౌరవంతో వెళ్లడం
దహనం	- కాల్చడం
దాతృత్వం	- దానగుణం, ఇచ్చే స్వభావం
దావానలం	- అడవిలో రేగిన అగ్ని
దిక్కు	- దిశ, ఆధారం, శరణం
దిగజారిపోవు (క్రి)	- కింది స్థాయికి పోవడం
దిగువ	- కింద
దుమ్మురేపు (క్రి)	- పరాక్రమం ప్రదర్శించడం
దుర్గము	- కోట
దృఢ	- గట్టి
దెస	- దిక్కు, దిశ
దేదీప్యమానంగా	- ప్రకాశవంతంగా
ధర	- భూమి
ధ్యానం	- ఒకేవిషయంమీద మనసును నిలిపి ఉంచడం
ధ్వనం	- ధ్వని

న

నకిలీ	- అసలు కానిది
నగవరం	- కొండల్లో తిరిగేది, కోతి
నగరి	- నగరం
నరవరుడు	- మనుషులలో ఉత్తముడు
నరుడు	- మనిషి
నశినీదళం	- తామరాకు
నాటు (క్రి)	- స్థాపించు, నేలలో పాతు
నామం	- పేరు
నాలుగాకు	- ఎక్కువ జ్ఞానాన్ని లేదా నైపుణ్యాన్ని పొందడం, తెలివితో ఉండటం
తెగజడవడం	

నాలుగురాళ్లు	- పనిచేసి సంపాదించే కొద్దిపాటి డబ్బు
నిఘంటువు	- పదాల అర్థాలు మొనవి ఉన్నపుస్తకం
నిక్షేపం	- దాచిపెట్టినది (డబ్బు, బంగారం, మొివి)
నిదర్శనం	- సాక్ష్యం, రుజువు
నిర్భాగ్యుడు	- దరిద్రుడు
నిరంతరం	- ఎల్లప్పుడూ
నిరీక్షించు (క్రి)	- ఎదురుచూడటం
నిరుపేద	- చాలా పెదవాడు
నివేదన	- ఎదుటివ్యక్తిమీది గౌరవంతో ఇవ్వడం, మనవి చెయడం, (భోజన పదార్థాలు) దేవునికి అర్పించడం
నిశ్చేష్టులగు (క్రి)	- ఆశ్చర్యం, భయం మొదలైనవాటి మూలంగా కదలక మెదలక ఉండటం.
నిష్ఠుమించు (క్రి)	- వెళ్ళిపోడం
నిష్ఠూర్యం	- కఠినమైన మాట, నిష్ఠూరమైనది
నీరం	- నీరు
నుడి	- మాట, పలుకు
నొసలు	- కనుబొమ్మలు
నైవేద్యం	- దేవతలకు సమర్పించదగిన పదార్థం (సాధారణంగా ఆహారానికి సంబంధించినది)

ప

పంపిణీ	- పంచిపెట్టడం
పచ్చిక	- పచ్చని లేత గడ్డి
పచ్చులు	- పక్షులు
పట్టరాని	- అణచుకోలేని, మితిలేని, చాలా ఎక్కువ
పదేలు	- పది వేలు
పథం	- దారి, మార్గం
పరతత్వం	- పరమాత్మ
పరస్పరం	- ఒకరికొకరు, ఒకరితో ఒకరు
పరాభవం	- అవమానం
పరాయణం	- ఉత్తమమార్గం
పరికించు (క్రి)	- చూడటం
పరిణమించు (క్రి)	- మారడం
పరిమళం	- సువాసన
పరితృప్తులు	- తృప్తి పొందినవారు
పరిహారం	- నష్టాన్ని భర్తీ చేయడానికిచ్చినది
పరిహాసం	- నవ్వులాటగా చెప్పే మాట, చేసే పని
పరులు	- ఇతరులు
పరోపకారం	- ఎదుటివారికి చేసే మేలు
పర్వతం	- కొండ
పర్వం	- పండుగదినం
పర్యాయం	- మాటు, సారి, క్రమం (పర్యా:) తడవ, విడత (నానా:) చుట్టిరావడం, భేదం
పసులు	- పశువులు, సాధు జంతువులు
పాటు	- ఇబ్బంది, కష్టం
పాశ్చాత్యులు	- పడమటి దేశాలవాళ్లు
పాఅద్రోబ్బు (క్రి)	- పారవేయడం, తోసేవేయడం
పుచ్చంగవచ్చు (క్రి)	- బయటకు తీయవచ్చు, పంపవచ్చు
పురం	- పట్టణం
పుష్పం	- పువ్వు
పూర్ణం	- నిండైనది, పూర్తిగా ఉన్నది
పెత్తనం	- అధికారం, పెద్దతనం

పెవిలియన్ - ఆటగాళ్లకోసం మైదానాన్ని లేదా పందిరి అనుకొని ఉండేలా ఏర్పాటు చేసిన విశ్రాంతి గది లేదా పందిరి

పేలవమైన పోషాకాలు - నైపుణ్యం / నేర్పు లేని; చప్పగా ఉన్న

ప్రతిభ - గొప్పతెలివి

ప్రత్యర్థి - శత్రువు

ప్రత్యుపకారం - మేలు చేసినవారికి తిరిగి చేసే మేలు

ప్రదక్షిణం - దేవాలయం చుట్టూ గాని, పెద్దల చుట్టూ గాని, తనచుట్టూ తాను గాని ఎడమనుంచి కుడివైపు తిరగడం

ప్రధాన - ముఖ్యమైన

ప్రబలు (క్రీ) - ఎక్కువ కావడం, వ్యాపించడం

ప్రభ - వెలుగు, కాంతి

ప్రేరణ - ఒకరిని ఒక పని చేయడానికి పూనుకొనేటట్లు చేయడం

ఫలశ్రుతి - చివరగా దక్కే అనుకూల ఫలితాన్ని తెలిపేది

ప్రవేశించు (క్రీ) - లోపలికి వెళ్ళడం

బ

బకాయి - ఇంకా తీర్చవలసి ఉన్న అప్పు (చెల్లింపు జరగవలసి ఉన్నది)

బదిర - చెవిటి

బాధాకరం - బాధను కలిగించేది

బాలిశుడు - తెలివితక్కువవాడు, చిన్నపిల్ల చేష్టలు చేసేవాడు

బాల్చీ - చేద, బొక్కెన, బకెట్

బాల్చీ తన్ను (క్రీ) - చనిపోవు

బాల్యం - చిన్నతనం

బాసట - సహాయం

బెదరు (క్రీ) - భయపడడం, జంకడం

బొక్క (క్రీ) - నోటినిండా కుక్కుకొని తినడం

బోధపడు (క్రీ) - అర్థంకావడం, తెలియడం

భ

భక్షించు (క్రీ) - తినడం (నమిలి)

భద్రం - జాగ్రత్త

భరతావని - భారతదేశ భూమి

భాగస్వామ్యం - వాటా; పాలుపంచుకోడం

భావం - అర్థం, ఆలోచన, అభిప్రాయం

భిక్షుకుడు - అడుక్కునేవాడు, బిచ్చగాడు

భీతి - బెదరు, భయం, జంకు

భూర్జపత్రం - ఒక రకం చెట్టు బెరడు సైసార (రాసుకోడానికి కాగితంలాగ ఉపయోగపడేది)

భ్రమ - లేనిది ఉన్నట్లు అనుకోడం, ఒకదాన్ని మరొకదానిలాగ తలచడం, భ్రాంతి

మ

మండిపడు (క్రీ) - ఎక్కువగా కోపపడటం

మంత్రదండం - మాయలు, మంత్రాలు చేసేవారి దగ్గర ఉంటుందని చెప్పే కర్ర

మంథరం - పాతంలోని కథలో తాజేలు పేరు. అమృతంకోసం పాల సముద్రాన్ని చిలకడానికి కవ్వంలాగ ఉపయోగపడిన ఒక పర్వతం,

మందలించు (క్రీ) - బుద్ధిచెప్పి

మట్టికరిపించు (క్రీ) - ఘోరంగా/దారుణంగా ఓడించడం

మడి - సొలంలో పంట పండించడానికి విత్తనాలు వేసిన భాగం లేదా నారు నాటిన భాగం

మడుగు - కొలను

మధుకరం - తుమ్మెద

మధురిమ - తీపి, తీయన, మాధుర్యం

మనము - మనసు

మనుజుడు - మనిషి

మర్కటం - కోతి

మలినమైన - మురికిగా ఉన్న

మహంతులు - గొప్పవారు

మహర్షి - గొప్ప ఋషి

మహి - భూమి

మాతృభూమి - మాతృభూమికి చేసే పూజ

మాతృర్లు - మందుబిళ్లలు, మాత్రలు

మాధుకరం - తుమ్మెద పువ్వు పువ్వునుంచి తేనె సేకరించు కొన్నట్లుగా ఇంటింటికి వెళ్లి అన్నం అడుక్కొని బతికే విధానం

మార్మోగు (క్రీ) - ప్రతిధ్వనించడం

మిట్ట - ఎత్తుగా ఉన్న ప్రదేశం

మితిమీరి - అనసరానికి మించి, చాలా ఎక్కువగా

మిన్నంటు (క్రీ) - ఆకాశాన్ని తాకడం, చాలా ఎత్తుకు చేరడం.

మిన్నక - ఊరక, మాట్లాడకుండా

మీటు (క్రీ.) - వీణ మొనవి వాయిచడం, మోగించడం, వేలితో కొట్టడం

ముగ్గుడగు - చాలా సంతోషించడం

మురియు (క్రీ) - సంతోషించడం, ఆనందించడం

ముసురుకొను (క్రీ) - కమ్మకోడం, చుట్టూరా ఆవరించడం

మూలస్తంభం - ఆధారభూతమైనది, మిగతావాటికన్నా ప్రధానమైనది.

మూషికం - ఎలుక

మేదిని - భూమి

మేలిమి - మంచి, నాణ్యమైనది

మోహరించు (క్రీ) - యుద్ధానికి సేనల్ని సిద్ధపరచడం

వ్రూకు - మాను, చెట్టు, వృక్షం

వ్రుంగు (క్రీ) - తినడం, గొంతులోకి దిగేట్లు వేసుకోడం

మృదుత్వం - మెత్తదనం, మెత్తన, సున్నితత్వం

య

యిసయం - (సామరభాషలో వాడుక) విషయం

యుక్తి - ఉపాయం, నేర్పు, తెలివైన ఆలోచన

ర

రక్తి - మనసుకు బాగా నచ్చడం

రక్షించు (క్రీ) - కాపాడటం

రహి - అందం

రాగరంజిత - సంతోషంతో నిండిన, ఎరుపు రంగుచేరిన

రాజనాలు - ఒక మేలిరకం వరిధాన్యం

రాయబారి - దూత, రెండు దేశాల మధ్య గాని, ఇద్దరు వ్యక్తుల మధ్య గాని నేర్పుతో వ్యవహారం నడిపేవాడు.

రాసిపోయు (క్రీ) - కుప్పగాపోయడం

రివ్వన - (షక్తి ఎగరటం మొన వాటికి సంబంధించి) వేగంగా

రుద్రుడు - శివుడు

రేపు - ఈ రోజుకు తరవాతిది, మరుసటి రోజు

రోప్పు (క్రీ) - ఆయాసపడటం

ల

లంకేయులు - శ్రీలంకదేశంవారు

లంఘించు - దాటడం, పైనుంచి దూకడం

లక్ష్యం - సాధించడానికి ఎంచుకొన్న అంశం; చేరదలుచుకొన్న విషయం; గురి

లఘుపతనకం - పాఠంలో వచ్చిన కథలో ఒక కాకి పేరు, సులువుగా వాలేది.

లవణం - ఉప్పు

లిఖితరూపం - అక్షరాల గుర్తుతో రాసి ఉన్నది.

లిపి - రాత

లీగ్ - వ్యక్తులు, దేశాల వాళ్ళ కోరికల, అభిరుచుల మేరకు ఎర్పాటుచేసుకొన్న సంస్థ

లెటర్ - అక్షరం; లేఖ

లెస్సగా - శ్రేష్ఠంగా, బాగా, ఎక్కువగా

లోభి - పిసినారి, పిసినగొట్టు

లోహం - ఇనుము; ఏదైనా ఖనిజ పదార్థం

లోడ్ స్పీకర్ - మైక్రోఫోన్ మొదల వాటినుంచి వచ్చిన ధ్వనిని దూరానికి వినవచ్చేటట్లు చేసే సాధనం

వ

వంచన - మోసం, దగా

వడి - వేగం

వనచరులు - కోతులు, అడవిలో లేదా తోటలో తిరిగేవి

వనపాలకుడు - తోటమాలి, కాపలావాడు

వనం - అడవి, తోట; నీరు

వర్షియసి - వయసు మీరిన వ్యక్తి, ముసలమ్మ

వలదు - వద్దు

వల్లభుడు - భర్త, రాజు

వసుధ - భూమి

వాక్కు - మాట

వాగ్రూపం - నోటి మాటల రూపంలో చెప్పి ఉన్నవి

వాజమ్య - చవట, దర్దమ్మ, తన అభిప్రాయాన్ని నొక్కి చెప్ప లేనివాడు, ఎవరేది చెబితే దాన్ని ఒప్పుకొనేవాడు.

వానరం - కోతి

వాటు - సన్నగా కోసిన తోలు, తోలుపట్టి

వాసి - పేరు, కీర్తి

వాస్తవం - నిజం, సత్యం

వింటినారి - విల్లుకున్న అల్లెతాడు

వింధ్యపర్వతం - ఏడు కులపర్వతాలలో ఒకటి, (వి) వింజం

విక్రయం - అమ్మకం

విక్రాంతి - జరగవలసిన మేలు, విశేషమైన మార్పు

విత్తం - డబ్బు, ధనం

విధం - పద్ధతి

విధ్వంస కాండ - వస్తువులను పాడుచేయడం; శత్రువులను చీల్చి చెండాడటం

విస్ఫారిన - వికసించిన, విచ్చుకొన్న

విముఖత - ఇష్టంలేకపోవడం

విమోచనం - విముక్తి, స్వేచ్ఛ

విశ్రమించు (క్రి) - విశ్రాంతి తీసుకోవడం

విశ్వద - విశ్వాన్ని ఇచ్చినవాడు లేదా సృష్టించినవాడు, భగవంతుడు,

విషణ్ణి - విషాదం సాందిన

విహరించు (క్రి) - ఆనందంగా తిరగడం

విహార స్థలం - ఆనందంగా తిరగడానికి ఏర్పాటై ఉన్న స్థలం

వీధి - రెండు ఇండ్లవరసల మధ్యనుంచి సాగే దారి

వీరనారి - ధైర్యసాహసాలున్న స్త్రీ

ఉత్తరాది - ఉత్తరదేశపు

వెక్కిరించు (క్రి) - ఎగతాళిచేయు

వెడలు (క్రి) - బయటకు రావడం

వేటు - దెబ్బ

వేసవి - ఎండలకాలం

వైజ్ఞానిక - శాస్త్ర (విజ్ఞాన) సంబంధమైన

వైభవం - గొప్పదనం

వృక్షం - చెట్టు

వృథా - పనికిరాకుండా పోయే

వ్యాప్తి - ప్రచారం, విస్తరించడం

వ్రచ్చు (క్రి) - చీల్చడం

వ్రయ్య - చీలిక, ముక్క, ఖండం

వ్రేటు - దెబ్బ, వేటు

శ

శయనం - పడక

శరణు - కాపాడమని కోరడం

శల్యం - ఎముక

శాసనం - ఆజ్ఞ

శుక్తి - ముత్యం

శిలాశాసనం - రాతిమీద చెక్కిన శాసనం

శూలం - పదునైన పలచని మొన ఉన్న ఇనుప కడ్డి, కర్ర

శ్రాంతి - బడలిక, అలసట

స

సంకులసమరం - సైనిక సమర్థంతో కూడి లేదా భయంకర యుద్ధం

సంకేతం - గుర్తు

సంచారం - తిరగడం

సంతతి - సంతానం

సందిగ్ధ - సందేహానికి అవకాశమున్న

సంద్రం - సముద్రం

సంభవం - సాధ్యం, జరిగేది, పుట్టడం

సత్తా - బలం, శక్తి, సత్తా

సత్రం - బాటసారులు మొదల వారికి ఉచితంగా భోజనాది సదుపాయాలు కూర్చే ఇల్లు

సత్రవర్తన - మంచి నడవడిక

సమరాంగణం - యుద్ధభూమి, కదనరంగం, రణరంగం

సమాలోచన - కలిసి ఆలోచించడం, పరిశీలించడం

సాక్షి - ఏదైనా పనిని చూసి గాని, విని గాని తెలుసుకొన్నవాడు

సాహసవంతుడు - ధైర్యవంతుడు

సాహుకారు - ధనవంతుడు, వర్తకం చేసేవాడు

సిద్ధుడు - భక్తితో ధైర్యధానం, సాధన చేసి గొప్ప శక్తులు సాందినవాడు

సుమతి - మంచి బుద్ధి, మంచి బుద్ధి కలవాడు

సువర్ణాధ్యాయం - మంచినీటి

సూచిపాతా - (పాపరభాషలో వాడుక) చూసిపోతూ

సోమరి - ఏ పని చేయకుండా బద్దకంగా ఉండేవాడు

సౌందర్యం - అందం

స్పష్టత - ఆరోగ్యం

స్వార్థపరత - తనకు కావలసిన మేలుమీద మాత్రమే దృష్టిపెట్టడం

హ

హారుడు - శివుడు

హుస్త్ - నవ్వుతున్న

హితం - మేలు, మంచి

హిరణ్యకం - పాఠంలోని కథలో ఉన్న ఎలుక పేరు, బంగారంకోసం ఆశ

హీనుడు - తక్కువవాడు, తక్కువయినవాడు

